

רשומות

הצעות חוק

ה מ מ ש ל ה

13 במרס 2023

1607

כ' באדר התשפ"ג

עמוד

הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 133 – הוראת שעה) (תיקון מס' 2), התשפ"ג-2023 168

הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 133 – הוראת שעה) (תיקון מס' 2), התשפ"ג-2023

1. תיקון סעיף 1 בחוק העונשין (תיקון מס' 133 – הוראת שעה), התשע"ח-2018, בסעיף 1, בריש, במקום "בתקופה של שנתיים מיום תחילתו של חוק זה" יבוא "בתקופה שמיום תחילתו של חוק זה עד יום כ"ב באדר ב' התשפ"ד (1 באפריל 2024)".

דברי הסבר

הוארכה תקופת הוראת השעה בשנתיים נוספות. זאת, מאחר שבאותו מועד המחקר המלווה היה בשלבי הראשוניים, בשל עיכובים שחלו בהליך הוצאתו לפועל של המחקר וכן מאחר שלמגפת הקורונה הייתה השפעה על היבטים שונים של התנהלות ההליכים המשפטיים, גזירת הדין, ואפשרות ריצוי עונשי עבודות שירות בתקופה זו. מצב דברים זה הקשה על גיבוש תמונת מצב ברורה בנוגע להשפעת הוראת השעה ואופן השימוש בה על ידי בתי המשפט. על כן, באותה נקודת זמן נמצא כי טרם היה ניתן לעמוד על השפעתה של חקיקת הוראת השעה ולקבוע אם השיגה את מטרתה. בנסיבות אלה הוארכה תקופת הוראת השעה בשנתיים נוספות לצורך השלמת המחקר המלווה וקבלת החלטה, על בסיס הממצאים שייאספו, בשאלה אם יש להפוך את הוראת השעה לקבועה, לבטלה או לחקנה.

המחקר המלווה, אשר נערך על ידי מחלקת המחקר של משרד המשפטים וענף המחקר של שירות בתי הסוהר העלה, בתמצית, כי בשנתיים שלאחר חקיקת הוראת השעה ניכרה מגמה של החמרת ענישה (קרי: הטלת עונשי עבודות שירות ממושכים יותר על נאשמים שקודם לכן היו נושאים עונש כזה לתקופה של עד 6 חודשים), אך בשנה השלישית להפעלת הוראת השעה נמצא כי חל היפוך מגמה, ונראה כי עונשי עבודות שירות לתקופות של 6 עד 9 חודשים אכן מחליפים, במידה מסוימת, עונשי מאסר בפועל בין כותלי הכלא.

כמו כן העלה המחקר ממצאים בנוגע לאפיון הנאשמים הניזונים לעבודות שירות לאחר חקיקת הוראת השעה, וכן בנוגע לאופן סיום עבודות השירות, שיעורי הפסקת העונש וכיוצא בזה.

יחד עם זאת, עורכי המחקר סברו כי מאחר שהמגמה אשר נצפתה לאורך תקופת הוראת השעה, בכל הנוגע לשאלת אופן השימוש בעונש זה, אינה עקבית, לא ניתן להסיק מסקנות ברורות וחד-משמעיות באשר להשפעתה על השימוש במאסרים קצרים, וכי כדי לגבש מסקנות ברורות יותר יש צורך בהמשך המעקב אחר המגמות בענישה בעניין זה.

בשים לב לכך שממצאי המחקר כפי שהם כיום, אינם מאפשרים לראות תמונת מצב מתמשכת ועקבית, שניתן לבסס עליה החלטה לטווח ארוך לגבי המשך הפעלתו של עונש עבודות שירות לתקופה של עד תשעה חודשים, נראה כי יש צורך בהארכת הוראת השעה ובמיצוי האפשרות ללמוד על השפעת תיקון החקיקה על בסיס הממצאים שייאספו. זאת כדי להמשיך ולבחון במהלך תקופה זו את הממצאים לצורך קבלת החלטה בשאלה אם יש להפוך את הוראת השעה לקבועה, לבטלה או לחקנה. על כן מוצע להאריך את תוקפה של הוראת השעה עד יום כ"ב באדר ב' התשפ"ד (1 באפריל 2024).

סעיף 1 בסעיף 1(1) לחוק העונשין (תיקון מס' 133 – הוראת שעה), התשע"ח-2018 (להלן – הוראת השעה), המתקן את סעיף 1(א) לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן – החוק), נקבע כהוראת שעה לתקופה של שנתיים, הסדר ולפיו תקופת המאסר המרבית שאותה יהיה ניתן לשאת בעבודות שירות, תוארך משישה חודשי מאסר לתשעה חודשי מאסר. בהתאם לכך בית המשפט מוסמך לקבוע כי נאשם שנגזר עליו עונש מאסר בפועל שאינו עולה על תשעה חודשים, יישא את מאסרו בעבודות שירות.

נוסף על כך, במסגרת הוראת השעה נקבע שתותאם תוכנית ליווי ושיקום על ידי קצין מבחן לכל עובד שירות כהגדרתו בסעיף 5א לחוק (להלן – עובד שירות) שנגזרו עליו עבודות שירות לתקופה העולה על שישה חודשים, וכן נקבע בסעיף 3(3) להוראת השעה, המוסיף לחוק את סעיף 151, מנגנון לקיצור תקופת עבודות השירות לעובד שירות הנושא עונש מאסר בעבודות שירות לתקופה העולה על שישה חודשים שעמד בחובותיו כנדרש.

הוראת השעה נחקקה בעקבות המלצות הוועדה הציבורית לבחינת מדיניות הענישה והטיפול בעבריינים בראשות שופטת בית המשפט העליון (בדימוס) דליה דורנר (להלן – ועדת דורנר). במסגרת ההמלצות הוצע, בין השאר, להרחיב את השימוש בענישה בקהילה כתחליף לעונשי מאסר קצרים, תוך שמירה על עקרון ההלימה בין חומרת העבירה לעונש שיוטל על העבריין. בהחלטת ממשלה מס' 1840 מיום ז' באב התשע"ו (11 באוגוסט 2016) בעניין "ייעול מדיניות הענישה ושיקום האסירים בישראל", אומצו עיקרי המלצות ועדת דורנר והוחלט, בין השאר: "לקבוע בהוראת שעה סמכות לבתי המשפט לפיה ניתן יהיה להמיר עונשי מאסר לתקופה של עד תשעה חודשים בעבודות שירות...".

במהלך חקיקת הוראת השעה הובהר כי הכוונה היא ללוות את הוראת השעה במחקר, ועל פי תוצאותיו לתקבל ההחלטה אם להפוך את הוראת השעה להוראה קבועה. מטרת המחקר לבחון את השפעת הוראת השעה ואם היא משיגה את התכלית של צמצום השימוש במאסרים קצרים על ידי המרת עונשי מאסר נוספים בעבודות שירות, או שמא התיקון מביא לתוצאות אחרות, כגון הארכת עבודות השירות לתשעה חודשים במקרים שבהם לפני חקיקת הוראת השעה הוטלו עבודות שירות למשך שישה חודשים.

תיקון החוק נקבע מלכתחילה, כאמור, כהוראת שעה לתקופה של שנתיים, מיום כ"ה באדר ב' התשע"ט (1 באפריל 2019).

בסמוך לתום תקופת הוראת השעה נחקק חוק העונשין (תיקון מס' 133 – הוראת שעה) (תיקון), התשפ"א-2021, ולפיו

¹ ס"ח התשע"ח, עמ' 886; התשפ"א, עמ' 364.